

ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ

УДК 81'373.611

DOI: 10.15587/2313-8416.2015.45027

СЛОВОТВІРНІ МОДЕЛІ РЕДУПЛІКАТИВ У ПОЕТИЧНОМУ ДИСКУРСІ
ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

© Т. І. Ніколашина, Л. О. Сологуб

У статті розглянуті словотвірні моделі редуплікатив у поетичному дискурсі Т. Шевченка: *Adjec1-Adjec1*, *Verb finitum1-Verb finitum1*, *Adv1-Adv1*, *Inter1-Inter1*, *Subs1-Subs1 suf (-ісіньк-)*, *Subs1-Subs1 suf (-оньк)*, *Verb infinitivus1- pref (за-)Verb infinitivus1*, *Verb finitum1- pref (no-)Verb finitum1*, *Verb finitum1- pref (ву-) Verb finitum1*, *Adv1 suf (-есеньк-)-Adv1*

Ключові слова: редуплікати, редуплікація, редуплікативні утворення, словотвірна модель, повна, неповна редуплікація

The article reveals the word formation models of reduplicates in poetical discourse of T. Shevchenko. Adjec1-Adjec1, Verb finitum1-Verb finitum1, Adv1-Adv1, Inter1-Inter1, Subs1-Subs1 suf (-ісіньк-), Subs1-Subs1 suf (-оньк), Verb infinitivus1- pref (за-)Verb infinitivus1, Verb finitum1- pref (no-) Verb finitum1, Verb finitum1- pref (ву-) Verb finitum1, Adv1 suf (-есеньк-)-Adv1

Keywords: reduplicates, reduplication, reduplicating units, word formation model, complete, incomplete reduplication

1. Вступ

Неможливо дослідити до кінця глибини поезику Шевченкового слова. Відомий український мовознавець В. Русанівський стверджує, що «заслуга Т. Шевченка перед українською культурою полягала насамперед у тому, що він надавав літературній мові внутрішньої естетичної впорядкованості, збагативши народнорозмовну мову органічним уведенням у неї елементів із інших джерел і тим самим відділивши мову літератури від побутової мови» [1]. Цим пояснюється розмаїття Шевченкового вірша і гнучкість, і мелодійність поетичного дискурсу.

2. Постановка наукової проблеми

Незважаючи на широкий діапазон опрацьованих питань у фонетичній, лексичній, фразеологічній, словотвірній, граматичній, стилістичній площині мовної системи ідіостилю Т. Шевченка, недостатньо вивченою залишається проблема словотвірних моделей редуплікатив у поетичному дискурсі. Функційна особливість редуплікатив у художньому дискурсі полягає на акцентуванні сказаного, увиразненні контексту, смислового навантаження, посиленні емоційності, експресивності, ритмічності поетичної мови.

Складність та неоднозначність у тлумаченні лінгвістичного поняття редуплікації засвідчують різні погляди науковців на це явище в мові, тому виникає потреба у визначенні і характеристиці словотвірних моделей у Шевченковому поетичному дискурсі.

Поезія Т. Шевченка багата не тільки на тавтологічні й синонімічні звороти народнопоетичного та народнорозмовного характеру, на парні, ритмічні,

ампліфіковані повтори, а й на редуплікативні утворення, основна функція яких полягає в художньому увиразненні поетичної мови, посиленні її експресивно-зображувальних потенцій.

Мета статті – узагальнити різні погляди вчених на поняття редуплікації у мовознавстві, дослідити словотвірні моделі редуплікатив. Завдання полягає у характеристиці редуплікації, дослідженні словотвірних моделей редуплікатив, у з'ясуванні функційно-семантичних потенцій редуплікативних утворень у структурі Шевченкового вірша.

Матеріалом для аналізу редуплікативних слів послуговували поетичні твори першого періоду (1837–1843) та другого періоду життя і творчості (1843–1847) основоположника нової української літератури Т. Шевченка. Основним методом дослідження є описовий метод і його основні прийоми інвентаризації та систематизації мовних одиниць.

3. Огляд літератури

Найпомітніші наукові праці про редуплікацію пов'язані з іменами як вітчизняних, так і зарубіжних мовознавців Н. Алієвої [2], В. Виноградова [3], О. Крючкової [4], О. Оглобліна [5], Ф. Рожанського [6], О. Тараненка [7], О. Федяєвої [8] та інших.

О. Тараненко стверджує, що «редуплікація (лат. reduplication – подвоєння), повтор, подвоєння – повне або (частіше) часткове повторення кореня, основи або всього слова, іноді афікса без зміни чи з деякою зміною їх звукового складу як спосіб творення нових слів, фразеологічних одиниць, синтаксичних конструкцій або як спосіб вираження граматичних

значень з семантичним посиленням і експресивним увиразненням цих одиниць» [7].

У вищезазначеній дефініції потверджується, що редуплікація найчастіше виявляється у словотворенні і репрезентується складним словом або аналітичною морфологічною формою різного типу.

Наголосимо на тому, що редуплікація – це свідоме повторення в межах певного мовленнєвого відрізку однієї й тієї ж мовної одиниці з певною словотвірною, граматичною, семантичною або стилістичною метою. Більш повне і різноманітне розуміння редуплікації запропоноване Н. Алієвою, яка стверджує, що «редуплікації – це процес формування редуплікатів і механізм, за допомогою якого формуються мовні одиниці, що редуплікаційне слово – це нова лексична одиниця, яка може мати нові граматичні особливості і бути граматичною формою вихідної одиниці» [2].

Спільні структурні типи редуплікації репрезентовані в різних мовах – аглютинативних, флективних, ізолюванних. В українській мові редуплікація може бути двох видів:

1) афіксальна (повторення префіксів і суфіксів);

2) лексична (повне повторення редупліканта: складу, морфеми, основи і слова), (часткове повторення редупліканта в редуплікаторі, зі зміною звукового складу редупліканта).

На думку О. Оглобліна, семантична універсальність редуплікації як способу творення слів полягає у відтворенні інтенсивності ознаки, а також міри. Цей спосіб словотвору має значення кількості та ступеня міри, який реалізується в різних лексикограматичних класах у таких модифікаціях: «для предметних значень – це множинність, різноманітність і схожість, для ознаки кількості – це ступінь якості, для процесів – це тривалість і багатократність» [5].

Функціонування редуплікатів у поетичному дискурсі передбачає образне відтворення автором ідеї експресивності, посилення, увиразнення якості, показу інтенсивності та повторюваності дії, множинності процесів тощо.

4. Словотвірні моделі редуплікатів у Шевченковому вірші

У поетичних творах Т. Шевченка редуплікативні слова репрезентовані такими словотвірними моделями:

1) повний повтор цілого слова дупліканта і дуплікатора: Adjec1-Adjec1, Verb finitum1-Verb finitum1, Adv1-Adv1, Inter1-Inter1;

2) неповний повтор: Subs1-Subs1 suf (-ісінк-), Subs1-Subs1 suf (-оньк), Verb infinitivus1- pref (за-)Verb infinitivus1, Verb finitum1- pref (по-)Verb finitum1, Verb finitum1- pref (ви-) Verb finitum1, Adv1 suf (-есеньк-)-Adv1.

Розглянемо детально вищезазначені словотвірні моделі редуплікатів у поетичному дискурсі Т. Шевченка.

Значення множинності, різноманітності, схожості відтворюють іменники із конкретним значенням, утворені за моделями (Subs1-Subs1 suf-еньк-), Subs1-Subs1 suf (- оньк-)), наприклад: «Той блукає за

морями, / Світ переходжає, / Доли-доленьки шукає – / Немає, немає...» [9]; «І гадки-гадоньки не має, / Пасе, і доїть, і стриже / Свою худобу та співає...» [10]. Суфікси -еньк- та -оньк- вносять сему здрибності, градація якої в реальному об'єктові зреалізована у зменшено-кількісному вимірі, крім того, формує в редуплікаті експресивно-оцінний відтінок.

Якісні прикметники (Adjec1-Adjec1), (Adjec1-pref (пре-)Adjec1) на позначення розміру предмета або будівлі, увиразнення якісної ознаки, наприклад: «І хлинули сльози; / Дрібні-дрібні полилися» [9]; «Тойді здоровий-прездоровий / Зробили з його лазарет» [10]; «У неділеньку у святу / У досвітню годину / У славному-преславному / Місті Чигирині...» [10].

Відзначимо, що мультиплікативні дієслова позначають дії, розчленовані на необмежено повторювані акти, і пов'язані із семантичною категорією кратності, яка реалізується в загальнодієслівній категорії аспектуальності та її субкатегоріях: виду і родів дієслівної дії. «Редуплікаційні форми дієслів, – пише Ф. Рожанський, – відтворюють семантику множинності в її різних проявах: мультиплікативності, ітеративності, дистрибутивності, дуративності, множинності об'єкта, інтенсивності» [6].

У Шевченкових поезіях дієслівні редуплікати репрезентовані особовими та родовими формами недоконаного виду із значенням тривалості або багатозразовості дії (Verb finitum1-Verb finitum1), наприклад: «Ох, старі голови та розумні: химерять-химерять та й зроблять з лемеша швайку» [9]; «Дніпро берег рие-рие, / Яворові корінь миє...» [10]; «Найнялася носить воду, / бо грошей не стало... / Носила-носила, / Кіп із вісім заробила...» [9].

У процесі перфективізації дієслова (Verb infinitivus1- pref (за-)Verb infinitivus1), (Verb finitum1- pref (по-)Verb finitum1), (Verb finitum1- pref (ви-) Verb finitum1) як недоконаного, так доконаного виду з мультиплікативною семантикою можуть набувати значення певної тривалості дії, яке формально репрезентоване префіксами за-, по-, ви-, при цьому семантичний компонент багатократності не втрачається, а навпаки увиразнюється, посилюється, наприклад: «Не дай мені вік дівувати, / Коси мої плести-заплітати...» [10]; «Оксано, Оксано! Де ти ділась-поділась» [9]; «Отак-то я в Суботові / Рославиростала!» [9]; «Пішла еси, / Трохи не співаєш / Та кесаря Юпітера / Хвалиш-вихваляєш» [10].

Дієслівні редуплікати семантичних груп «говоріння», «фізична дія особи» характеризуються нездатністю мотивувати похідні із значенням повторюваності дії певної тривалості, це пов'язано із семантикою миттєвості, раптовості дії, наприклад: «А вона все в'яла / Та нашого злого пана / Кляла-проклінала» [9]; «Нехай п'є-уп'ється, / Не моїми кров-сльозами – синьою водою / Дніпровою...» [9].

Атрибутивні ознаки ознак, психічний стан істоти, спосіб виконання дії, місце і час дії передають редуплікативні утворення якісно-означальних та предикативних прислівників (Adv1-Adv1), прислівників способу дії (Adv1 suf (-есеньк-)-Adv1), (Adv1-Adv1), обставинних прислівників місця (Adv1-Adv1), обставинних прислівників часу (Adv1-Adv1), наприклад:

«І малий / Райочок мій *спідтиха-тиха* / Підкрадешся, наробиш лиха...» [10]; «*Сумно-сумно* гайдамаки / Залізную силу / Поховали...» [9]; «І *сумно-сумно* в хаті стало» [9]; «І Отче наш *тихо-тихо*, / Мов крізь сон, читала» [9]; «Нездужає Катерина, / *Ледве-ледве* дише...» [9]; «І хвилю, ревучи, *далеко-далеко* / У синє море на ребрах послав» [9]; «Усміхнися, моє серце, / *Тихесенько-тихо*, / Щоб ніхто і не побачив...» [10]; «А поки те, та се, та оне... / Ходімо *просто-напросто*...!» [10]; «Гамаліє, вітер віє, / *Ось-ось* наше море!...» [10]; «*Довго-довго* тільки – «серце», / Та й знову німіли» [9]; «Хвала вам, лицарі святіє! / *Вовіки-віки* похвала!» [10]; «Пливе, пливе...*от-от* доплив!» [9, с. 264]; «До сходу сонця, *рано-рано!*» [10]; «У неділю *вранці-рано* / Синє море грало...» [10]; «*Рано-вранці* новобранці / виходили за село» [9]; «З *давнього-давня* у гаї над ставом / Удвох собі на хуторі жили, / Як діточок двоє, – / Усюди обоє» [9].

Спорадично функціонують звуконаслідувальні редуплікати (Inter1-Inter1), що відтворюють той чи той звук, а також указують на швидкість, різкість здійснення дії, наприклад: «Сірі гуси в ірій, ірій / По чотири, по чотири / Полетіли – *гел-гел!*» [9.]; «Ой гоп, *чики-чики*, / Та червоні черевичи...» [9].

Найуживаніші редуплікати на зразок *де-де*, *тяжко-важко*, *ледве-ледве*, *сумно-сумно*, *от-от*, *вранці-рано*, *тихесенько-тихо*, *одна-однісінька* особливо увиразнюють експресію Шевченкового поетичного слова, наприклад: «Утомилась завірюха, / *Де-де* позіхає» [9]; «*Тяжко-важко* сіромасі / Боротись з нудгою» [9]; «А Ярема по долині / *Ледве-ледве* ходить...» [9]; «*Сумно-сумно* кругом його...» [9]; «Кінь басує, *от-от* річку перескочить» [9.]; «*Вранці-рано* на калині / Пташка щебетала» [10.]; «Тільки осталася одна, / *Одна-однісінька* на небі...» [10]; «*Одно-однісіньке* під тином / Сидить собі в старій ряднині» [10].

У поетичних творах Т. Шевченка використано два види редуплікації:

1) повна: «А Ярема по долині / *Ледве-ледве* ходить, / Не дивиться, не слухає» [9];

2) неповна: «Довго вони, як бачите, / *Меж мови-розмови* / Цілувались, обнімались / З усієї сили» [9].

Зазначимо, що структурна і семантична своєрідність редуплікації зумовлена типологічними особливостями взаємозумовлених відношень, зокрема ієрархічних (будова одиниці), синтагматичних (відношення між собою в мовленні одиниць одного рівня), парадигматичних (способи групування одиниць у різні класи).

С. Єрмоленко зазначає, що «з народнопісенною поетикою споріднені й типові усталені формули, де об'єднуються два синоніми або два близькі видові поняття, співвідносні з одним родовим, тому така «парність» у доборі семантично близьких слів організовує ритміко-синтаксичну структуру Шевченкової вірша, уподібнює його народній пісні» [11].

Наголосимо на тому, що редуплікація може полягати не тільки в повторі звукового складу редупліката, але й у повторі його семантики при синонімічній редуплікації. Для прикладу розглянемо зразки синонімічних утворень:

1) іменникових сполук, напр.: «І *стежечка-доріжечка*, / Яром та горою / утоптана до ворожки, /

Поросла травую» [9]; «Проклятий *час-годиницька*, / Що ти народилась» [9]; «*Стеблину-билину* вітри рознесуть» [9]; «*Думки-гадоньки* не мають, / В'ються-гнуться та співають!» [10]; «Як ту воду, *цебром-відром* / Вино розливають» [9];

2) прикметникових сполук, напр.: «Веселя присниться мати, / *Давнс-колишній* та ясний / присниться сон мені!.. і ти!» [10];

3) дієслівних сполук, напр.: «*Ревуть-завивають*: «Поховали дітей наших і нас розривають!»» [9]; «*Плаче-ридає*, / До бога руки здіймає, / кайдани ламає, / Утікає на вольную волю...» [9];

4) прислівникових утворень, напр.: «Пішла баба у танець, / А за нею горобець, / *Викрутасом-вихилясом*...» [9]; «Поглядає *туди-сюди* – / Де-де будь роботі?» [9]; «Гуля Максим, гуля батько / *Степами-лісами*» [9]; «Пішла баба у танець, / А за нею горобець, / *Викрутасом-вихилясом*...» [9];

5) предикативних редуплікатів, напр.: «*Тяжко-важко* в світі жити / Сироті без роду» [9].

Образне мислення Т. Шевченка-живописця віддзеркалюється у творчості Т. Шевченка-поета. Яскравим прикладом цього є живописні пейзажні картини, увиразненні іменниковими, прикметниковими, дієслівними, прислівниковими редуплікатами, які слугують для створення зорових та звукових образів у поезії Кобзаря. Розглянемо це на прикладі вступного пейзажу до балади «Причинна», який складається з трьох катренів, які гармонійно відтворюють різногранну, але цілісну картину бурі на Дніпрі. «Шевченко збагачує свій текст енергетикою народнопісенної образності, – пише В. Пахаренко, – крім того, бачимо внутрішню фразову гармонію – коли всі слова спрямовані на розкриття ідеї, досягнення авторської мети» [12]. Живописна практика допомогла митцю створити цілісний річковий пейзаж – це Дніпро, верби, хвилі, місяць, сичі, ясен. Наголосимо на тому, що вся створена картина гіперболізована, а це одна із особливих рис романтизму.

У другі строфи автор змальовує картину неба у буряну ніч: «І блідий місяць на ту пору / Із хмари *де-де* виглядав, / Неначе човен в синім морі, / То виринав, то потопав» [9]. Автор знаходить оптимальний прийом для створення зорового образу нічного неба, тому кожне слово у строфі невипадкове, доцільне, спрямоване на розкриття ідеї. Місяць «*блідий*», подібний до човна в морі, бо неповний. Велич Дніпра, силу бурі підкреслюють у тексті редуплікативний прислівник *де-де* із значенням «*то там, то тут; зрідка*» і однорідні прості дієслівні присудки «*то виринав, то потопав*», виражені родовими формами дієслів недоконаного виду, з'єднані розділовими сполучниками сурядності – виразниками розділових семантико-синтаксичних відношень із відтінком чергування дій.

Т. Шевченко у степовому пейзажі створює образ тополі «По діброві вітер віє, / Гуляє по полю, / Край дороги гне тополю / До самого долу» [9]. У тополі «*стан високий, лист широкий*», вона «*тонка, гнучка*», особлива градація атрибутивної ознаки досягається за допомогою редупліката якісного прик-

метника *«тонка-тонка»*, наприклад: *«Тонка-тонка та висока – / До самої хмари»* [9].

Як свідчить фактичний матеріал, поет широко використовує редуплікативні слова для змалювання внутрішнього світу героїв, відтворення психоемоційного стану, наприклад: *«Тяжко-важко сиротині, / А ніхто не бачить...»* [9]; *«А наймичка невсипуша / Щовечір, небога, / Свою долю проклинає, / Тяжко-важко плаче; / І ніхто того не чує, / Не знає й не бачить...»* [9]. У поетичному дискурсі Т. Шевченка редуплікати виступають також стилістичним засобом посилення драматизму, наприклад: *«Сумно-сумно (Отак було / По всій Україні / Проти ночі Маковія, / Як ножі світили)»* [9]; часто трагізму зображуваного, підкреслення напруженості внутрішнього стану оповідача, неупередженого ставлення до описуваних подій і героїв, наприклад: *«Тяжко-тяжко плаче: “Сини мої, сини мої! / На ту Україну / Дивітеся: ви за неї / Й я за неї гину”»*[9].

Т. Шевченко, використовуючи редуплікати, виразне той чи той фрагмент картини світу, подає влучні характеристики персонажів художнього твору, дбає про посилення виразності, про мелодійність поетичної строфики.

5. Апробація результатів дослідження

Окреслені теоретичні і практичні питання були відображені на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Постать Тараса Шевченка у світовому й національному культурологічному контексті», Міжрегіональній науково-практичній конференції «Тарас Шевченко в контексті літературного краєзнавства», круглих столах, на науковому семінарі кафедри української мови Полтавського національного педагогічного університету ім. В. Г. Короленка.

6. Висновки

Шевченкова мовна творчість невичерпна у своїх функційних виявах і взаємозв'язках мовних рівнів. У поезіях функціонують редуплікативні слова, утворені за словотвірними моделями (Subs1-Subs1 suf (-ісіньк-) Subs1-Subs1 suf (-оньк-) Adjec1-Adjec1, Verb finitum1-Verb finitum1, Verb infinitivus1- pref (за-)Verb infinitivus1, Verb finitum1- pref (по-)Verb finitum1, Verb finitum1- pref (ви-) Verb finitum1, Adv1-Adv1, Adv1 suf (-есеньк-)Adv1, Inter1-Inter1), реалізують експресивність, підсилення якості ознаки або ознаки іншої ознаки, обставин, за яких відбувається дія, увиразнюють інтенсивність, образність, повторюваність і тривалість дії, множинність процесів. Редуплікати є засобом створення художніх образів, слугують стилістичним засобом посилення драматизму, часто трагізму зображуваного, увиразнюють ритміко-синтаксичну структуру Шевченкового вірша, уподібнюють його українській народній пісні.

Література

1. Русанівський, В. М. Из Уманщины і з усієї України (народнорозмовне джерело мови Т. Шевченка) [Текст] / В. М. Русанівський // Мовознавство. – 1999. – № 2-3. – С. 3–12.

2. Alieva, N. F. Reduplication in Southeast Asian languages: Differences in word structures [Text] / N. F. Alieva; M. Janse (Ed.). – Productivity and Creativity. Studies in General and Descriptive Linguistics in Honor of E. M. Uhledeck. – Mouton de Gruyter, 1998. – P. 413–419.

3. Виноградов, В. А. Редупликация. Языкознание. Большой энциклопедический словарь; 2 -е изд. [Текст] / В. А. Виноградов. – М. : Большая Российская энциклопедия, 1998. – 408 с.

4. Крючкова, О. Ю. Редупликация в аспекте языковой типологии [Текст] / О. Ю. Крючкова // Вопросы языкознания. – 2000. – № 4. – С. 82–90.

5. Оглоблин, А. Материалы по удвоению в мадурском языке [Текст] / А. Оглоблин. – Языки Юго-Восточной Азии : Проблемы повторов. – Москва, 1980. – С. 173–174.

6. Рожанский, Ф. И. Редупликация : Опыт типологического исследования [Текст] / Ф. И. Рожанский. – Москва : Знак, 2011 – 256 с.

7. Тараненко, О. Редупликація [Текст] / О. Тараненко. – Українська мова. Енциклопедія. – К. : «Укр. енцикл.», 2000. – С. 507–508.

8. Федяева, Е. В. Редупликация как одно из средств репрезентации неопределенного количества [Электронный ресурс] / Е. В. Федяева. – Режим доступа: http://ftp://lib.herzen.spb.ru/textst/fedyayeva_33_73_1_469_472.pdf

9. Шевченко, Т. Г. Поезії у двох книгах. Книга перша [Текст] / Т. Г. Шевченко. – К.: Радянський письменник, 1989 – 512 с.

10. Шевченко, Т. Г. Поезії у двох книгах. Книга друга [Текст] / Т. Г. Шевченко. – К.: Радянський письменник, 1989 – 560 с.

11. Єрмоленко, С. Я. Шевченко і народна пісня [Текст]: республ. міжвідом. зб. / С. Я. Єрмоленко // Культура слова. – 1984. – Вип. 26. – С. 3–11.

12. Пахаренко, В. І. Шкільне шевченкознавство [Текст] / В. І. Пахаренко. – Черкаси: Брама – України, 2007. – 256 с.

References

1. Rusanivskiy, V. M. (1999). Iz Umanshchyny i z usiyei Ukrainy (narodnorozmovne dzherelo movy T. Shevchenka) [From Uman region and the whole Ukraine]. *Movoznavstvo*, 2–3, 3–12.

2. Alieva, N. F.; Janse, M. (Ed.) (1998) Reduplication in Southeast Asian languages: Differences in word structures. *Productivity and Creativity. Studies in General and Descriptive Linguistics in Honor of E. M. Uhledeck*. Mouton de Gruyter, 413–419.

3. Vinogradov, V. A. (1998). Reduplikatsia [Big encyclopedic dictionary]. Moscow: Bolshaya Rossiyskaya Entsiklopedia, 408.

4. Kruchkova, O. Y. (2000). Reduplikatsia v aspekte yazykovoy tipologii [Reduplication in aspect of language typology]. *Voprosy jazykoznanija*, 4, 82–90.

5. Ogloblin, A. (1980). Materialy po udvoeniyu v madurskom yazyke [Materials on reduplication in Madurese language]. Moscow, 173–174.

6. Rozhanskiy, F. I. (2011). Reduplikatsiya: Opyt tipologicheskogo issledovaniya [Reduplication: Experience of typological investigations]. Moscow: Znack, 256.

7. Taranenko, O. (2000). Reduplikatsia [Reduplication]. Kiev: «Ukr. entsykl.», 507–508.

8. Fedyaeva, Y. V. Reduplikatsia kak jedno iz sredstv reprezentatsii neopredelennogo kolichestva Available at [Reduplication as one of means of representation uncertain quantity]. http://ftp://lib.herzen.spb.ru/textst/fedyayeva_33_73_1_469_472.pdf

9. Shevchenko, T. H. (1989). Poezii u dvokh knyhah. Knyha persha [Poetry in two books. Book one]. Kyiv: Radianskyi pysmennyk, 512.

10. Shevchenko, T. H. (1989). Poezii u dvokh knyhah. Knyha druha [Poetry in two books. Book two]. Kyiv: Radianskyi pysmennyk, 560.

11. Yermolenko, S. Y. (1984). Shevchenko i narodna pisnia [Shevchenko and folk song]. Kiev, 26, 3–11.

12. Pakharenko, V. I. (2007). Shkilne shevchenkoznavstvo [Investigations of Shevchenko's poems in school]. Cherkasy: Brama – Ukrainy, 256.

*Рекомендовано до публікації д-р філол. наук, професор Баландіна Н. Ф.
Дата надходження рукопису 18.05.2015*

Ніколашина Тетяна Іванівна, кандидат філологічних наук, доцент, кафедра української мови, Полтавський національний педагогічний університет ім. В. Г. Короленка, вул. Остроградського, 2, м. Полтава, Україна, 36003
E-mail: t.nikolashina@mail.ru

Сологуб Любов Олексіївна, кандидат педагогічних наук, доцент, кафедра української мови, Полтавський національний педагогічний університет ім. В. Г. Короленка, вул. Остроградського, 2, м. Полтава, Україна, 36003
E-mail: lubasologub@gmail.com